

Nieuwe burgerschapswet biedt kansen voor het mbo

Dankzij de wet 'Verduidelijking van de burgerschapsopdracht aan scholen in het funderend onderwijs' krijgt burgerschapsvorming een grotere en minder vrijblijvende rol in het primair en voortgezet onderwijs. Wat betekent dit voor burgerschapsonderwijs in het mbo? Welke kansen en mogelijkheden biedt deze aanscherping voor docenten, studenten en het vakgebied als geheel? **SANDER HEEBELS**

De nieuwe wet, die sinds augustus vorig jaar van kracht is, betekent een verduidelijking van de burgerschapsopdracht voor scholen in het primair en voortgezet onderwijs. Zij moeten hun burgerschapsonderwijs kritisch bekijken en nagaan of ze voldoen aan de nieuwe eisen. De nieuwe wet richt zich vooral op democratisch burgerschap bevorderen. Scholen moeten bijvoorbeeld aandacht besteden aan respect voor de democratische rechtsstaat, aan sociale en maatschappelijke competenties die nodig zijn in de pluriforme samenleving en aan de acceptatie van diversiteit. Ook moeten scholen worden vormgegeven als oefenplaats voor democratisch burgerschap.¹

BOUWSTENEN

Hoe gaan basis- en middelbare scholen deze nieuwe eisen in hun programma verwerken? Om scholen daarbij te helpen, heeft Curriculum.nu elf bouwstenen ontwikkeld. Deze bouwstenen zijn bedoeld als een basis waarop de school zijn burgerschapsonderwijs kan vormgeven, maar hebben geen wettelijke status. Bij het ontwikkelen van nieuwe kerndoelen zullen de eerste zeven bouwstenen volgens het SLO wel een belangrijke bron vormen. Deze zeven bouwstenen zijn verdeeld over drie kerngebieden: democratie (bouwstenen 1-3), diversiteit (bouwstenen 4-6) en digitaal samenleven (bouwsteen 7).²

Per bouwsteen zijn leerdoelen uitgewerkt voor de onderbouw en

bovenbouw van het primair onderwijs en voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Het ligt in de lijn der verwachting dat scholen deze zullen gebruiken om hun burgerschapsonderwijs vorm te geven, of om hun huidige programma op aan te passen. Dat betekent dat er de komende jaren in het primair en voortgezet onderwijs meer aandacht komt voor burgerschapsvorming, met een sterke nadruk op democratisch burgerschap en de pluriforme samenleving.

DRIES AUGUSTYNS | UNSPLASH

WEERBARE BURGERS

Met de nieuwe burgerschapswet en de focus op democratisch burgerschap speelt de politiek in op het toenomen belang van 'burgerschap' in Nederland. De moderne samenleving is complex en vraagt veel van mensen. Al vanaf jonge leeftijd worden leerlingen geconfronteerd met desinformatie en beïnvloeding. En op de arbeidsmarkt wordt van mensen verwacht dat zij zichzelf – ongeacht hun opleidingsniveau – een leven lang blijven ontwikkelen.

Ook wordt er steeds vaker een beroep gedaan op de maatschappelijke betrokkenheid en participatie van burgers. Onderwijs in burgerschapsvorming wordt daarmee steeds relevanter, ook voor jongere kinderen. Door kinderen al van jongs af aan in hun kritische denken te trainen worden ze weerbaarder, bijvoorbeeld ten opzichte van nepnieuws en complottheorieën. Maar ze worden ook kritischer als consument en naar politici die eenzijdige informatie verspreiden.

KANSEN VOOR HET MBO

Wat betekent de nieuwe wet voor het mbo? Tot nu toe lag daar het zwaartepunt van het burgerschaps- onderwijs, aangezien de eisen voor burgerschap het meest concreet waren uitgewerkt voor het mbo. Mbo-studenten moeten worden voorbereid op hun rol in de samenleving en op de arbeidsmarkt, en dat vergt kennis, vaardigheden en gedragscompetenties op het gebied van burgerschap. Dat studenten tot nu toe in veel gevallen pas op het »

mbo expliciet met burgerschapsonderwijs starten, maakt het lastig om al deze facetten genoeg aandacht te geven. De nieuwe wet verscherpt de eisen voor het basis- en voortgezet onderwijs, waardoor daar al een steviger fundament gelegd wordt. En dat biedt volop kansen voor het burgerschapsonderwijs in het mbo.

STUDENTEN VOORBEREIDEN OP HUN ROL IN DE SAMENLEVING EN OP DE ARBEIDSMARKT

Ten eerste betekent de aanscherping – op termijn – dat studenten met meer basiskennis van de democratische rechtsstaat het mbo instromen. Voor mbo-instellingen betekent dit dat zij in het onderwijs-

programma minder tijd en aandacht hoeven te besteden aan kennisverwerving. In de les is daardoor meer tijd voor bijvoorbeeld kritische denkvaardigheden aanleren of gedragscompetenties ontwikkelen. Of om meer de diepte in te gaan, bijvoorbeeld in thema's die aansluiten bij de praktijk van mbo-studenten. Denk aan een thema als duurzaamheid of diversiteit op de werkvloer. Ook is er ruimte om actuele maatschappelijke thema's uitvoeriger te behandelen.

Daarnaast zullen studenten door de aanscherping van de eisen al van jongs af aan meer gewend zijn om hun burgerschapscompetenties aan te spreken. Daarbij kun je denken aan reflecteren op hun eigen identiteit, zich inleven in anderen en oefenen met democratische besluitvorming. Dit soort concepten zijn zeer lastig te introduceren op het mbo, aangezien de jongvolwassen studenten al grotendeels gevormd zijn. Maar als zij

MICHAEL MANDERSLOOT, UITGEVERIJ DEVIANT

Sander Heebels

hieraan op jongere leeftijd al gewend zijn geraakt, kan het mbo hierop voortborduren. Denk daarbij bijvoorbeeld aan activerende en praktische werkvormen waarbinnen studenten deze vaardigheden toepassen in de interactie met elkaar.

KERNVAK

De nieuwe wet is een belangrijke stap in de ontwikkeling van burgerschapsonderwijs. 'Burgerschap' wordt verder op de kaart gezet en ontwikkelt zich meer en meer tot een kernvak, net als bijvoorbeeld Nederlands, Engels en rekenen. Dit maakt doorlopende leerlijnen mogelijk waarbij elke vorm van onderwijs zich kan focussen op kennis, vaardigheden en gedragscompetenties die passen bij de leeftijd en het niveau van zijn leerlingen of studenten. En daar zal ook het burgerschapsonderwijs in het mbo van profiteren. ■

DE AUTEUR IS UITGEVER BURGERSCHAP BIJ
UITGEVERIJ DEVIANT

Methodes die de behoeftes van docenten en studenten erkennen

Uitgeverij Deviant biedt drie verschillende mbo-methodes voor burgerschap, elk met hun eigen kernpunten: Schokland, Kies en Burgerschap Compact. Dit ruime aanbod geeft docenten de kans om hun eigen visie op burgerschapsonderwijs te volgen én de behoeftes van hun studenten te erkennen. Vindt een docent het belangrijk dat studenten een brede maatschappelijke kennis hebben en weten hoe zaken geregeld zijn in Nederland, dan kan hij het best de **methode Schokland** inzetten. Schokland is gericht op het doorgronden van de samenleving en biedt studenten kennis om beslagen ten ijs te komen bij discussies over actuele maatschappelijke onderwerpen.

In de **methode Kies** draait het om het gesprek tussen studenten: elkaar beter leren begrijpen, standpunten uitwisselen en praktisch bezig zijn. Deze methode bevat veel activerende werkvormen die uitnodigen tot interactie, prikkelt de nieuwsgierigheid van studenten en spoort hen aan om op onderzoek uit te gaan.

Burgerschap Compact is meer gericht op zelfstandigheid. In deze online methode werken studenten namelijk zelfstandig de lesstof door, zoeken ze zelf naar informatie en kijken ze hun eigen antwoorden na. Met Burgerschap Compact behandelen docenten in korte tijd de vier dimensies van burgerschapsonderwijs en is er extra tijd om actuele kwesties aan te snijden of discussies te voeren.

1. Zie het document *Handreiking burgerschap funderend onderwijs* (2021) van het SLO voor een uitgebreide duiding van de nieuwe wetgeving.
2. Zie het document *Bouwstenen Burgerschap* (2021) van het SLO voor een beschrijving van de zeven bouwstenen en de leerdoelen die daarbij geformuleerd zijn.